

Dejan Grba

Bastards of the Cool

Identitetske prakse u savremenim likovnim umetnostima

Opšti status identiteta u savremenoj kulturi vodi poreklo od postkonceptualnih i postmodernističkih dekonstrukcija autentičnosti i autorstva koje su se na različite načine odvijale u likovnim umetnostima, književnosti, teoriji i filozofiji tokom sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetog veka. Tokom devedesetih, pod uticajem studija kulture i promenom ekonomske uloge kulturne industrije uspostavljena je složena pluralistička matrica u kojoj je identitet instrumentalizovan u specifičnu i gotovo univerzalnu ideološku paradigmu. Iako se danas ta pluralistička matrica manifestuje kao neutralno i otvoreno polje za realizaciju lične inovativnosti, različitosti ili tolerancije, ona je istovremeno i imperativ za konstantnu proizvodnju, procesiranje i potrošnju životnih stilova i imidža u svakodnevnom životu odnosno izraza i opusa u oblasti umetničkog stvaralaštva.

U takvom kontekstu, identitet predstavlja jednu od najzahvalnijih tema savremenih likovnih umetnosti i umetničkih teorija, koji ga najčešće tretiraju kao psihološki, rodni, rasni, etnički, sociološki i politički fenomen. Indikativno je da svi ti aspekti pripadaju domenu personalnog i, prema značenju pojma *persona* koji implicira fasadu koju pojedinac manipuliše i prikazuje javnosti, prepoznaju identitet prvenstveno u preseku kulturnih odrednica i obrazaca. Kulturni identitet je visoko relacionalan, zavisan je od društvenih trendova i, što je verovatno najvažnije, zasniva se na jeziku. Pošto jezik funkcioniše prvenstveno na principima prepoznavanja i ponavljanja, kreativnost se u njemu lako svodi na nivo izbora, upotrebe, kombinovanja ili nadmetanja u kojem 'slobodno' biramo, konzumiramo, kombinujemo ili suprotstavljamo svoje jezičke ili društvene pozicije. I mada to može delovati logično i prirodno imajući u vidu kulturu kao autoreferentno i u mnogim pogledima samosvesno okruženje, činjenica je da postoje neki aspekti identiteta koje takav pristup zanemaruje ili potcenjuje. Može se, šta više, smatrati da je prilično diskutabilno da li je kulturno interpretiranje identiteta i približno toliko relevantno, odnosno da su neki manje popularni koncepti identiteta potencijalno znatno važniji i možda fundamentalni za naše razumevanje sveta i stvarnosti.

Novija saznanja u fizici, genetici i evolucionoj biologiji diskreditovala su mnoge do nedavno važeće kulturne koncepte, teorije i škole mišljenja promenivši shvatanje seksualnosti, ljudske prirode, istorije, obrazovanja i društvenih odnosa. Otkriće genetske pozadine prirodne selekcije, na primer, pokazuje da se određenje pojedinca/pojedinke svakako ne ostvaruje (samo) konzumiranjem, interpretacijom, kombinovanjem ili nadmetanjem u okviru bilo koje, ma koliko složene ili bogate, kulturno-jezičke platforme nego prepoznavanjem, razumevanjem i promenom činilaca koji uspostavljaju tu platformu. Ili, kao što Michel Houellebecq cinično ali precizno metaforizuje svojim romanom *Elementarne čestice*, identitetska sloboda se ne realizuje usvajanjem različitih rodničkih pozicija ili seksualnih praksi, nego pronalaženjem načina za prevazilaženje same polnosti kao antropološke datosti.

Neki od danas najzanimljivijih, često i najprovokativnijih (mada ne nužno i najjemenentnijih), umetnika izbegavaju neposredno ili kultuno očekivano tematizovanje identiteta, preferirajući distanciran, indirektan ili apstraktan pristup. Sa različitih stvaralačkih pozicija i sa različitim teorijskim uvidima, naučno-tehnološkim interesovanjima i političkim smernicama, oni istražuju kompleksni materijalni karakter svesti, percepcije i individualnosti, polazeći od ideje da pojam *individua* označava nešto što je nedeljivo, nešto što sebe samostalno određuje nevrbalnim i nekomunikabilnim procesom nastajanja, transformacije i samoartikulacije.

U onoj meri i u onom smislu u kojima se može reći da su konvencionalno mišljeni identitet i pitanja identiteta *cool* teme savremene kulture, ti umetnici, umetničke grupe i pojave se mogu smatrati svojevrsnim otpadnicima ili bastardima tog obrasca.

Politika, Kultura - Umetnost - Nauka br. 1/LII, 19 april, str. 12, Beograd, 2008.